

เทศน์เช้า วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ฟังธรรมเนาะ ธรรมะ ความสะอาดบริสุทธิ์มันอยู่ที่หัวใจของเรา ถ้าหัวใจของเรามันอยู่ที่
เจตนาไง ถ้าเจตนาของเรา เห็นใหม่ นี่ปฏิบัติหก มีเจตนาที่สะอาดบริสุทธิ์ ถ้ามีเจตนาที่สะอาด
บริสุทธิ์ ของของเรา เราหามาด้วยความทุกข์ความยากนะ แต่เราเสียสละออกไปด้วยเจตนาของเรา
“ปฏิบัติหก” เวลาเราให้ ให้ด้วยความตั้งใจเจตนาของเรา เวลาเรามีศรัทธาเนาะ เราเอาอาหารของเรา
เทิดไว้บนศีรษะเลย นี่จะถวายไง ถวายแต่สงฆ์ ถวายแต่สงฆ์ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี่
ถวายแล้วขึ้นบาน ถ้าถวายเสร็จแล้ว เวลาท่านฉันหรือท่านใช้ประโยชน์ไปแล้วเรายังชื่นใจ ผู้รับ
รับด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ถ้าผู้รับ รับด้วยความบริสุทธิ์เนะ นี่เป็นธรรม ถ้าเป็นธรรม มันเป็นนามธรรม แต่ถ้าความ
สะอาดบริสุทธิ์ของโลกละ ถ้าความสะอาดบริสุทธิ์ของโลก เห็นใหม่ เราว่าสิ่งนี้สะอาดบริสุทธิ์
สิ่งนี้สะอาดบริสุทธิ์ เราจะช่วยเหลือเจือจานกันตลอดเวลานะ นี่มันเป็นการเห็นของโลกไง ถ้า
การเห็นของโลก ดูของเราหามา หามาด้วยความแทบเป็นแทบตาย จะเสียสละยังเสียสละได้ยาก
เลย ถ้าการเสียสละได้ยาก เพราะกิเลสตัณหาความทะยานอยากนะ มันอยู่ที่ความตั้งใจของเรา

ถ้าความตั้งใจของเราเนะ เราตั้งใจของเรา ของเราจะมากจะน้อย อันนั้นมันอีกเรื่องหนึ่งนะ
ของเราจะดีจะเลวอย่างไรก็แล้วแต่ แต่เจตนาของเราสะอาดบริสุทธิ์ เจตนาของเรามีค่ามากกว่านั้น
อีก ความรู้สึกมันมีค่ากว่าวัตถุมหาศาลเลยละ แต่เรามองกันที่เรื่องวัตถุๆ วัตถุสิ่งนั้นเราน้อยเนื้อต่ำ
ใจว่าเราจะไม่มีอำนาจวาสนาเสมอเขาๆ ให้อำนาจวาสนาเสมอเขา คนมั่งมีศรีสุขนะ คนที่เขา
ร่ำรวยมากมหาศาล แต่เขาไม่เคยเสียสละเลย นั่นเป็นประโยชน์กับใคร

แม้แต่เจ้าตัวเอง ตัวเขาเองเขายังไม่เป็นประโยชน์เลย ไม่เป็นประโยชน์เพราะอะไร
เพราะเขารักษาไว้ขนาดไหนก็ไม่ใช่ของเขา เขาจะใช้จ่าย เขามีชีวิตอยู่ เขาใช้จ่ายใช้สอยของเขา

เขาจะใช้จ่ายได้ เวลาเขาตายไปแล้วนี่มันของใครล่ะ มันเป็นสมบัติสาธารณะทั้งนั้นแหละ มันเป็นสมบัติสาธารณะด้วยเจตนา ถ้าเจตนาของคนที่ดีนะ ทำสิ่งใดมันก็เป็นความดีไปทั้งนั้นแหละ แต่ถ้าเจตนาของเราล่ะ เจตนาของเราที่เจตนาของเรา อ้าวว่าเจตนาของเราดี เจตนาของเราดี ถ้าเจตนาดี มันเป็นโลกใจ

นี่เวลาคนทุกข์จนเจ็บใจขนาดไหน เวลาเขาเจ็บไข้ได้ป่วย เราเอารถพยาบาลไปรับเขาได้เลย แต่ถ้าหัวใจเขาเจ็บไข้ได้ป่วย หัวใจเขามีแต่ความทุกข์ความร้อน เราจะเอาอะไรไปช่วยเหลือเจือจานเขา เราจะเอาอะไรไปบรรเทาในหัวใจของคนล่ะ แต่ถ้าคนเจ็บไข้ได้ป่วย คนขาดแคลน เราเสียสละให้กันได้นะ เราดูแลให้กันได้ เราเจือจานกันได้ แต่ความในใจนะ ความในใจเราเจือจานกันไม่ได้ เห็นไหม เวลาครูบาอาจารย์ท่านสั่งสอนลูกศิษย์นะ ท่านบอกบอกไม่ได้ๆ ถ้าบอกได้นี้ เป็นสัญญาหมด

ความบอกไม่ได้ เห็นไหม ถ้าบอกนี่มันรู้ก่อน พอมันรู้ก่อนแล้วสิ่งที่จะทำให้มันสะดวกสบายขึ้น ให้มันแบบว่าเป็นตามความเป็นจริงขึ้นมา มันไม่เป็นตามความเป็นจริงแล้วเพราะอะไร เพราะมันมีสัญญา มันมีข้อมูลของมัน เห็นไหม เรารู้ใจพ้อยหมดแล้ว นี่เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ใช่ของยากเลยนะ ละชั่วทำดี ละชั่วทำดี แต่ทุกคนก็อ้างว่าทำดีหมดแล้ว นี่เราทำดีกันมา เราเสียสละกันมามหาศาลเลย ทำไมมันทุกข์ยากขนาดนี้ ทำไมมันทุกข์ยากขนาดนี้ ถ้าทำดีต้องได้ดี มันก็ต้องได้ดีไปแล้วสิ ทำไมทำดีแล้วมันทุกข์ยากขนาดนี้ล่ะ

ทำดีต้องได้ดีแน่นอน แต่สิ่งที่มันทุกข์ยากขนาดนี้ นี่กรรมเก่า กรรมใหม่ สิ่งที่เราฝังในหัวใจของเรา เห็นไหม มันเป็นพันธุกรรมๆ อะไรก็ไม่พอใจไปหมดเลย เขาให้ของดีขนาดไหน เห็นไหม คูสิ เวลาอาหารเขาให้เด็กๆ เวลาป้อนเด็กๆ เด็กๆ มันกินอะไรล่ะ อาหารที่มีคุณค่ากับเด็ก เด็กมันยอมกินไหมล่ะ มันจะเอาทอฟฟี่ มันจะเอาแต่ความพอใจของมัน มันจะเอาขนมหวาน แต่ถ้าอาหารที่เป็นประโยชน์มันไม่เอา นี่ก็เหมือนกัน ในหัวใจของเรา นี่เขาปรารถนา

เวลาผู้เฒ่าผู้แก่ในตระกูลของเราท่านผ่านโลกมามาก การผ่านโลกมามาก เวลาพวกเราฟังแล้ว ปัญญาชนฟังแล้วน่าเบื่อมากเลย ว่าอาบน้ำร้อนมาก่อน อาบน้ำร้อนมาก่อนนะ เอ็งต้องฟังข้านะ ข้าอาบน้ำร้อนมาก่อนนะ เบื่อมากเลยนะ แต่ชีวิตเราลุ่มๆ ดอนๆ แล้วพอเราอายุมากขึ้นมา รัตติกาลของเรายาวขึ้น เราก็จะพูดอย่างนั้นเหมือนกัน เพราะอะไร เพราะเราปรารถนาดี เรา

ปรารถนาดี เราหวังใจของเรา เรากลัวของเราจะมีปัญหาขึ้นมา แต่เขาก็ไม่เชื่อหรือเห็นไหม นี่ภาคปฏิบัติมันเป็นแบบนี้

ฉะนั้น เวลาถ้าเจตนาที่ดี มันทำสิ่งใดดี มันเป็นประโยชน์กับเรานะ แต่ประโยชน์อย่างหายๆ ประโยชน์อย่างกลาง ประโยชน์อย่างละเอียด ประโยชน์อย่างหาย อย่างกลาง อย่างละเอียดเพราะอะไร เวลาครูบาอาจารย์ของเราอยู่ป่าอยู่เขา เห็นไหม เข้าป่าเข้าเขาไป เพราะว่าท่านอยู่กับหมู่คณะไม่ได้ อยู่กับหมู่คณะทำไมอยู่ไม่ได้ละ นี่อยู่กับหมู่คณะได้อย่างไร มนุษย์เกิดมามันต้องพึ่งพาอาศัยกัน ทำไมอยู่กับมนุษย์ไม่ได้ละ อยู่กับมนุษย์มันพึ่งพาอาศัยกันทางโลก แต่หัวใจเวลาปัญญามันเกิดขึ้นมา มันต้องใช้มรรคญาณ มันต้องใช้ความวิเวก นี่มันเป็นปัญญา จักรที่มันเกิดขึ้นในหัวใจ มันจะอยู่ในหัวใจ มันจะพัฒนาของมัน มันเห็นคุณค่าอันนั้นมากกว่า นี่สิ่งที่มีคุณค่าที่ละเอียดที่สุด เวลามันเกิดขึ้นมาแล้ว มันจะเสียเวลาไปกับความเง้อจางกัน ความดูแลกัน รักษา

มนุษย์ไม่อยู่ด้วยกัน มนุษย์จะอยู่กับใครละ แต่เวลาที่เราจะทำคุณงามความดี เราจะอยู่กับมนุษย์ได้อย่างไรละ เพราะมนุษย์นี้ตัวยุ่ง เพราะอะไร เพราะในหัวใจของเรานั้นก็มีคิมิชั่ว มันก็มีอารมณ์ดีอารมณ์ร้ายอยู่ในหัวใจเรา มันก็บีบคั้นเราพออยู่แล้ว แล้วเราจะต้องไปปรับอารมณ์ร่วมกับคนอื่นอีก เห็นไหม มีแต่ละล้าละล้งๆ จะทำความดีก็ทำอะไรไม่ได้เลย ห่วงหน้าพะวงหลัง ห่วงทุกๆ เรื่องไปหมดเลย แล้วจะทำอย่างไร จะทำอย่างไร

ฉะนั้น ต้องเสียสละก่อน การเสียสละแบบนี้ เจ้าชายสิทธัตถะ เวลาออกจากราชวังมา ทิ้งมาหมดเลย เห็นไหม เวลาทิ้งมาหมดเลย ทุกคนบอกเห็นแก่ตัวๆ ถ้ามันเห็นแก่ตัว เราจะเอาตัวรอดได้อย่างไรละ ในเมื่อเรายังว่ายน้ำไม่เป็น เรายังว่ายน้ำไม่ได้ เราจะไปช่วยเหลือเง้อจางใครละ ออกไปฝึกหัดว่ายน้ำให้เป็น ว่ายน้ำเป็นกลับมาแล้ว ใครจมน้ำ เราจะช่วย เราจะดูแลรักษา เราจะช่วยชาติตระกูลของเราขึ้นมา กลับมา พระเจ้าสุทโธทนะ ราหุล นางพิมพา เอามาเป็นพระอรหันต์หมดเลย แต่ถ้าตัวเองไม่เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาจะไปช่วยเหลือใคร ช่วยเหลือใคร แต่โลกเขาบอกว่าเห็นแก่ตัวๆ...จะเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวได้อย่างไร ถ้ามันไม่เอาตัวรอดก่อน มันจะเห็นกับใครละ

นี่ก็เหมือนกัน ครูบาอาจารย์ของท่านประพฤติปฏิบัติ ท่านรู้ของท่าน อะไรควรไม่ควร เห็นไหม อะไรควรไม่ควรมันอยู่ที่เจตนา คุณิ เวลาเข้าป่าเข้าเขาไป เราก็อ่าเราก็อ่าเข้าป่าเข้าเขา

เราจะรู้คงก็กัน นี่เวลาเจ้าพนักงานรักษาป่า เขาก็อยู่ป่าอยู่เขาเหมือนกัน พนักงานรักษาป่าเขาก็อยู่ป่า ทำไมเขาไม่เป็นพระอรหันต์ล่ะ

เขาอยู่ป่าเพราะว่าอาชีพของเขา เขาอยู่ป่าด้วยใจรัก ด้วยความคิดถึงสมบัติสาธารณะ เขาจะดูแลรักษาป่าเพื่อประโยชน์กับสังคม เพื่อประโยชน์กับโลก นี่เป็นประโยชน์โลก เห็นไหม แต่เวลาพระไป พระทำไมไม่รักษาป่าๆ ละ พระทำไมไม่ดูแลล่ะ...พระไปนี่เขาจะไล่พระออกจากป่าเลยล่ะ เพราะพระนี่มีหุมีตาไปเห็นของเขา เขาจะทำอะไรของเขา เขาจะไล่พระออกจากป่าด้วย เขาบอก “มาอยู่ป่าทำไม เป็นพระเขาต้องอยู่วัดสิ เป็นพระมาอยู่ป่าทำไม”

อยู่วัดแล้วนี่ศรัทธาเขาก็ดูแล ศรัทธาเขาก็เจือจาน ถ้าศรัทธาเขาเจือจาน ศรัทธาเขาก็เป็นห่วง ครูบาอาจารย์เราเวลาจักรมันหมุนแล้วอยู่กับใครไม่ได้ อยู่กับหมู่พระด้วยกัน พระไม่ภาวนา เขายังเบื่อน่ายเลย แล้วศรัทธาที่เขาหวังดีๆ หวังคืออย่างนั้น “ฉันเถอะ ฉันให้อิมหนาสำราญ ให้นอนได้สบายๆ โอ๊ย! เป็นห่วงมากเลย ฉันมือเดียว ฉันแล้วมันจะอยู่ไม่ได้ ฉันดีๆ ไปเลย”

พระที่เขาปฏิบัติฉันแล้วธาตุขันธ์มันหนัก ธาตุ เห็นไหม กิณอิม นอนอุ่น กิเลสมันตัวอ้วนๆ แล้วเราก็พยายามจะผ่อนจะคลายกัน “ฉันเถอะๆ” ไอนั้นก็จะต่อสู้กับกิเลสใจใหม่ ต้องมีสติ มีมหาสติ เขาก็ตั้งสติของเขา “ฉันเถอะๆ” เขาก็ต้องมีทางวิเวกออกของเขาไป

นี่ทำไมพระมาอยู่วัดล่ะ? อยู่วัด เวลาอยู่วัดอยู่ไปเพื่อเวลาไปป่าไปเขา มา เขากลับมาพักวัด กลับมาฟื้นฟู กลับมาทำให้ร่างกายแข็งแรง แล้วเขาก็จะไปต่อสู้กับกิเลสอีก นี่มันเป็นที่ว่า มันหนัก มันเบา เวลาภาวนา เวลากิเลสมันไม่รุนแรง เราก็ต่อสู้กับมันด้วยสติปัญญา เวลากิเลสมันรุนแรง เราก็ต้องเป็นมหาสติ มหาปัญญา เวลากิเลสมันเหยียบย่ำในใจ มันมีขันธ์มีตอนของมันในการปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ท่านจะดูแลของท่าน นี่เวลาเจตนา คนที่เข้าป่าเข้าเขาไป พนักงานดูแลรักษาป่าเขาก็อยู่เพื่ออาชีพของเขา เพื่อจิตใจที่เป็นสาธารณะที่รักษาสมบัติของชาติ

พระที่ไปอยู่ป่าอยู่เขา เขาไปวิเวก ไปค้นหาตัวเอง ไปค้นหาตัวเองเพื่อค้นหาสัจธรรม ที่นี้เวลาสัจธรรม จนเป็นที่น่าเชื่อถือของสังคม พระเราก็จะไปเที่ยวป่ากันแล้วล่ะ ไปชูปถวนในป่าไป พอผ่านป่าออกมาจะเป็นพระอรหันต์เลย แล้วสัตว์ป่ามันอยู่ป่ามาทั้งชาติเลย มันไม่เห็นเป็นพระอรหันต์ เห็นไหม คุณสิ ช้างป่า สัตว์ป่ามันก็อยู่ในป่า มันอยู่ป่าเพราะมันเป็นสัตว์ มันเป็นสัตว์เพราะมันเกิดในสถานะของสัตว์ใจใหม่ แต่สัตว์มันเกิดมาเป็นสัตว์ มันก็เกิดมาในวิภวณะ มันเกิดมาตามบุญตามกรรมของเขา เราก็ไม่ไปดูแลเขาหรอก แต่นี่มันเกิดเป็นสัตว์มันก็อยู่ในป่าในเขา มันก็มี

อิสราเอลของเขา เขามีความสุขของเขา ไอ้มนุษย์ก็เห็นว่า “อู๊ย! สัตว์ป่ามันอยู่แล้วมันทุกข์ มันยาก เราเลี้ยง เอามาใส่กรงไว้” มันอยู่ป่า มันมีอิสระของมัน มันมีความสุขของมัน มันหาอยู่หากินตามธรรมชาติของมัน แหม! เอามาเลี้ยงเลย เอามาอยู่ในกรง เอามาทำให้มันสิ้นอิสราเอล เอามาอยู่ในกรง มันหงอยมันเหงา มันไม่มีความสุขของมันเลย เห็นไหม นั่นมันเป็นสัตว์ป่า เขาอยู่ตามธรรมชาติของเขา แต่เราเข้าป่าไปนะ

หลวงตาท่านพูดบ่อยว่า หลวงปู่มั่น เวลาท่านรู้จักของท่าน เหมือนเศษคน เวลาคนมองคุณ ลี สัตว์ป่า เห็นไหม มันอยู่ในป่า เพราะมันเป็นชาติที่ต่ำต้อยกว่ามนุษย์ มนุษย์นี่เป็นสัตว์ประเสริฐ เราดูแล้วเราก็งง เวลาเราเข้าป่าเข้าเขาไป เราไปอยู่ในป่าในเขาของเรา ถ้ามีใครมาเห็นเข้านะ มันก็สลดสังเวช “พระอะไรก็ไม่รู้ อยู่สุขสบายก็ไม่เอา มาทุกข์มายากอยู่นั้นแหละ” เขาสลดสังเวช เขาสงสาร เห็นไหม เหมือนเศษคน แต่ในใจของท่าน ในใจของท่านมันอริยมุณี มันมีความรื่นริง อางหาญ มันเป็นคุณธรรม มันเป็นสัจธรรม ใครจะไปรู้ในหัวใจของท่านล่ะ หัวใจของท่านกำลังเบิกบาน มรรคญาณมันกำลังต่อสู้กับกิเลสในหัวใจของท่าน นี่ผู้ที่ประเสริฐมันอยู่ที่นั่น เห็นไหม

ผู้ที่ประเสริฐอยู่โคนไม้ ผู้ที่ประเสริฐอยู่แบบธรรมชาติ อยู่แบบไม่คิดสิ่งใด แต่ในสายตาของเราก็มองว่า “อู๊ย! น่าสลด น่าสังเวช น่าสงสาร อู๊ย! จะไปดูแลท่าน จะไปพัฒนาท่าน จะไปส่งเสริม”...ส่งเสริมกิเลสไป ส่งเสริมแต่ความพอใจของตัวเอง แต่ถ้ามันเป็นธรรมของท่าน ท่านรู้หนัก รู้เบาของท่าน อะไรควรไม่ควร

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะ เทวทัตไปขอเลย บอกว่าให้พระห้ามรับกนิมนต์ ให้พระห้ามฉันเนื้อสัตว์ ให้พระอยู่โคนไม้ตลอดไป ห้ามพระอยู่กุฎิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่อนุญาตแม้แต่ข้อเดียวเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ถ้าใครปรารถนา ใครต้องการ เราตถาคตอนุญาต ถ้าใครไม่ปรารถนา ใครต้องการอยู่วัดอยู่วา เราก็อนุญาต เพราะจริตของคนไม่เหมือนกัน เจตนาของคนไม่เหมือนกัน นี่เราอนุญาต” อนุญาตเพราะอะไร

เพราะเวลาคนไปปฏิบัติ เวลากิเลส เราเจ็บไข้ได้ป่วย เราก็ไปรักษาไข้ไหม ถ้าเรารักษาหายแล้วเราจะต้องกินยาตลอดไปไข้ไหม? มันก็ไม่ไข้ คนเรามันจะต้องการมรรคญาณก็ต่อเมื่อเรามีกิเลสตัดหาความทะยานอยากในหัวใจ ถ้าลองมรรคญาณมันทำลายอวิชชาหมดในใจแล้ว มันจะ

ไปกินยาอยู่อย่างนั้นหรือ กินยามันก็กินทุกข์ทรมาณนะสิ ในเมื่อกิเลสมันพ้นจากใจไปแล้ว มันจะไปทุกข์ทรมาณทำไม

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าใครอยู่ป่าอยู่เขาด้วยความปรารถนา โดยความพอใจ เราอนุญาต ถ้าใครชำระล้างกิเลสแล้ว ใครภวานาแล้ว ดีแล้วจะไปอยู่วัดอยู่วาเพื่อมาเผยแผ่ธรรม เราก็อนุญาต นี่อนุญาตเพราะมันเป็นครั้งแรกเป็นคราว เป็นคนที่กำลังต่อสู้ กำลังพัฒนา กำลังค้นคว้าหาเรา มา นี่เขาส่งเสริมกันอย่างนั้น นี่ครูบาอาจารย์ที่ท่านเป็นธรรมท่านเป็นธรรมอย่างนี้ อะไรควรหนัก อะไรควรเบา อะไรควรก่อน อะไรควรหลัง เรานี้มันซื้อบื้อ เถตรงเลยนะ เถต้องบาตรเลยนะ ต้องทำอย่างนั้น

ทำอย่างนั้นมันก็เป็นเรื่องวัตถุหมดแหละ วัตถุนะ คุณิ เวลาวัดดู กองหิน กองทราย มันกระจัดกระจาย เราก็รวบรวมให้เป็นกองขึ้นมา จัดเรียงให้มันเข้าระบบ มันก็จบ มันก็ดูสวยงาม อันนั้นมันเป็นวัตถุนะ มันไม่มีชีวิต มันไม่มีอะไรโต้แย้ง แต่หัวใจของเรามันไม่เป็นอย่างนั้น จัดเรียงขนาดไหน ศิล สมาธิ ปัญญา ศิลคือความปกติของใจ แล้วมันปกติใหม่ เป็นสมาธิ สมาธิเกิดขึ้นมาเดี๋ยวก็เสื่อม นี่เกิดปัญญา ปัญญาที่เป็นโลกีย์ปัญญาชะ ปัญญาภิเลสมันหลอกใจ ปัญญาภิเลสมันพลิกแพลงของมันชะ แล้วมันจะทำอย่างไรของมันล่ะ จะทำอย่างไร

นี่ไง มันถึงเป็นธรรมะส่วนบุคคล เห็นไหม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปรารถนามารือสัตว์ขนสัตว์ เวลาท่านบรรลุธรรมของท่าน ท่านตรัสรู้ธรรมของท่าน เป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นพระอรหันต์ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาด้วย พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ อัครสาวกต่างๆ ก็เป็นพระอรหันต์ แต่เป็นสาวกสาวกอะผู้ที่ไต่ยินได้ฟัง

นี่ก็เหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านทำของท่าน ท่านปรารถนาของท่าน เพื่อเป็นความจริงของท่าน แล้วท่านวางธรรมและวินัยนี้ไว้ วางธรรมและวินัย วางธรรมและวินัย แล้วเราไปศึกษาๆ นี่ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ใช่ของเรา มันไม่เป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันตทิฎฐิโก ถ้าเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันตทิฎฐิโก เห็นไหม ธรรมอันเดียวกัน นี่พระอรหันต์ก็คือพระอรหันต์เหมือนกัน แต่อำนาจาสนาแตกต่างกัน แตกต่างกันว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนามาเป็นศาสดา เป็นเจ้าของศาสนา

นี่อัครสาวกเบื้องซ้าย เบื้องขวา อัครสาวกต่างๆ สิ่งที่ปฏิบัติมา เป็นธรรมดา เป็นธรรมดา
ทำไมถึงเป็นธรรมดาละ เป็นธรรมเพราะมันมีสัจธรรมไง มันมีมรรคญาณในหัวใจตามความเป็นจริง
ไง แล้วมันเกิดมาจากไหนละ ความเป็นอยู่ ข้อวัตรปฏิบัติของเรานี้ก็เป็นเรื่องหนึ่ง เห็นไหม เรื่อง
หนึ่งมันเป็นพื้นฐาน เวลามันเกิดขึ้นมา สิ่งที่เป็นนามธรรม สติมันคือชื่อ นี่เขียนสติเลย แล้ว
วิเคราะห์วิจัยว่าสติมันคืออะไร วิจัยกันใหญ่เลยนะ “โอโฮ! ถ้าปัญญา ปัญญาที่คอมพิวเตอรื์นั่นเลย
อู้อู้อู! ปัญญามันลึกซึ้งไปใหญ่เลย”...นี่มันไปวิจัยกันเรื่องคนอื่นหมดเลย มันไม่มีธรรมะของมันสัก
ตัวหนึ่ง มันไม่มีความจริงขึ้นมาในหัวใจเลย

ถ้ามีความจริงในหัวใจ พอเป็นความจริงในหัวใจ หัวใจมันจะเห็นไง อะไรมันมีคุณก็มี
โทษในตัวมันเอง เห็นไหม นี่มรรคหยาบ มรรคละเอียด ความหนัก ความเบา อะไรมีคุณก็มีโทษ
ในตัว อะไรที่เป็นโทษ มันก็มีคุณในตัวของมัน นี่มันไม่มีอะไรเป็นโทษร้อยเปอร์เซ็นต์ และเป็น
คุณร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ถ้ามีโทษมีคุณร้อยเปอร์เซ็นต์ อะไรให้โทษมากกว่า เราไม่ควรทำ เราควรจะ
ทำสิ่งที่มีประโยชน์ ประโยชน์ถึงที่สุด ประโยชน์ที่สุด ประโยชน์ของเราเอง ประโยชน์ในใจของ
เราเอง ไปอยู่ในที่สงบสงัด เราพิจารณาของเราเอง แก้ไขของเราเอง

ถ้าทำอย่างนั้นขึ้นมา นี่ความปรารถนาไง เพราะเจตนาของคน ถ้าเจตนาของคนนี่เจตนาดี
ทำแต่คุณงามความดี ความผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดาคน คนทำงานไม่เคยผิด คนทำงานแล้วทำสิ่ง
ใดไม่เคยผิด ไม่มี คนที่ไม่เคยผิดคือไม่เคยทำอะไรเลย แล้วถ้าภาวนาจะไม่ผิด คนทำงานมันยังผิด
งานทางโลกมันยังผิด แล้วงานทางหัวใจ เห็นไหม คูสิ ไปไหนทางไหนที่ไปเลยนะ มีคนนำทางไป
มันยังหลงเลย แล้วนี่ทางของใจมันเป็นอวกาศไปเลย มันไม่มีทางไหนที่เป็นร่องเป็นรอยเลย แล้ว
จะทำอย่างไรให้มันตรง

แล้วถ้ามันทำตรงสู่มรรคญาณ ทางอันเอก มัคโค ถ้ามันตรงแล้ว ทางที่เป็นอวกาศ ที่ไม่มี
ร่องมีรอยเลย แต่ผู้ที่ปฏิบัติ โสดาบันเป็นโสดาบัน สกิทาคามีเป็นสกิทาคามี อนาคามีเป็นอนาคามี
พระอรหันต์เป็นพระอรหันต์ มันอันเดียวกัน ทางมันต้องตรง มัคโค ทางอันเอกชัดเจนมาก ทางที่
ไม่มีร่องรอยเลย แต่ผู้ที่ปฏิบัติไปแล้วมันจะเห็นทางชัดเจนเลย ชัดเจน นี่มันถึงเป็นปัจเจกตั้ง เป็น
สันติภูมิจึงโก มันถึงเป็นอันเดียวกันไง มันถึงมาหลอกลวงกันไม่ได้ มาหลอกลวงกันไม่ได้ มันเป็น
ความจริงอันนั้น อันนี้เป็นธรรมะส่วนบุคคล ถ้ามีธรรมะส่วนบุคคลอันนี้ ธรรมะความเป็นจริงอัน
นี้ นี้อยู่ที่ไหนก็อยู่ได้

นี่ศากยบุตรพุทธชินโรส เห็นใหม่ เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของเราชาวพุทธนะ ชาวพุทธเราหาครูหาอาจารย์คอยชี้คอยแนะ คอยเป็นกรอบไว้ไม่ให้เราออกนอกกลุ่มนอกทาง ก็เลสมันจะชักนำให้ใจเราออกนอกกลุ่มนอกทาง ถ้าศีล สมาธิ ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติ ชาติ ถนนวนหนทาง ใครจะไปหาผลประโยชน์ ใครทำอาชีพการงานก็ได้ ใครจะไปทุจริต ใครจะไปปล้น มันก็ไปบนถนนหนทาง นี่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้น ถ้าใจเป็นอย่างนั้นมันก็เป็นอย่างนั้น แต่ถ้าเรามีสติปัญญา เราก็แก้ไขของเรา นี่ถนนวนเป็นถนนวน ธรรมวินัยเป็นธรรมวินัย เรามีสติปัญญาของเรา เรายกษัตริย์ของเรา ใครจะทำชั่วก็เรื่องของเขา ใครทำอะไรมันเรื่องของเขา เราจะทำคุณงามความดี

หลวงตาท่านสอนบ่อย “ใครจะทำอย่างไรเรื่องของเขานะ เราจะทำคุณงามความดีกันว่าจะเราจะทำคุณงามความดี” ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว เราจะทำคุณงามความดีกัน แล้วมันจะทุกข์จนเจ็ญใจขนาดไหน จะลำบากขนาดไหน เราต้องมีขันติธรรม เราจะมีความอดทน เราจะหาคุณงามความดีใส่ตัวของเรา

การเวียนตายเวียนเกิดในภพชาตินี้เราก็ได้เห็นกันมาทุกๆ คนแล้ว เราก็จะเวียนตายเวียนเกิดในภพชาติต่อไป แล้วการเวียนตายเวียนเกิดนี้มันมีอะไรเป็นสัมภาระ อะไรเป็นบารมีธรรมล่ะ? ก็คุณงามความดีของเราเท่านั้น ในเมื่อเราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะสร้างคุณงามความดีของเรา เพื่อชีวิตของเรา เพื่อความประโยชน์สุขของเรา ในชีวิตนี้เราจะทำคุณงามความดีเพื่อความดี เอวัง